

Jezuïeten

IN MEMORIAM
JEZUÏETEN UIT VLAANDEREN

NOVEMBER 2011

VOORWOORD

Onze God schrijft met elk mens een persoonlijk verhaal.
AMDG

De volgende overleden medebroeders mogen hiervan getuigen :

Pater Clemens COPPENS (1920-2011) *pagina 4*

Pater Jozef VERSCHAFFEL (1927-2011) *pagina 7*

Pater Albéric van CUTSEM (1911-2011) *pagina 10*

Broeder Jan CAERS (1927-2011) *pagina 12*

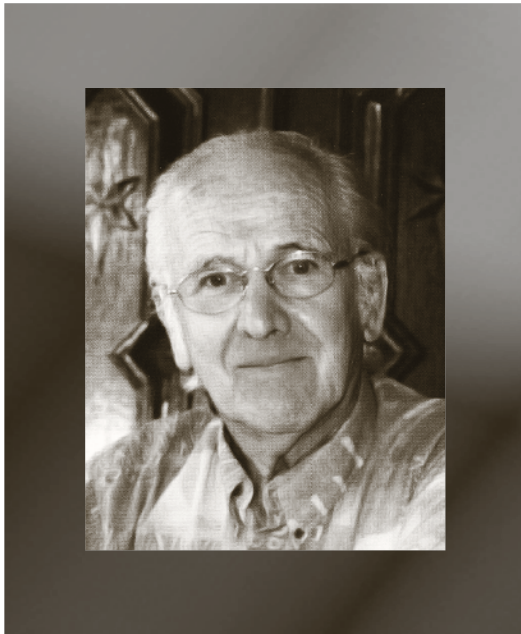
Pater Albert FRENAY (1915-2011) *pagina 16*

Pater Anatole DE CONINCK (1923-2011) *pagina 18*

Pater Paul VANDERGHOTE (1922-2011) *pagina 20*

Pater Robert DEJANS (1928-2011) *pagina 21*

Zoals u zal merken prijkt de naam van pater Paul Vanderghote tussen de overleden medebroeders van dit jaar. Jaren lang heeft Paul de redactie verzorgd van de IN MEMORIAM-bijdragen van de Vlaamse jezuiten. De eerbied en de warmte waarmee hij dit deed getuigen van zijn grote gehechtheid aan zijn orde en aan de Heer die jezuiten samenhoudt. De bloemrijke taal waarmee hij aan de talrijke levens hulde bracht is tevens een hulde aan de Heer die dit alles mogelijk maakte.

PATER CLEMENS COPPENS (1920-2011)

Theodore was zijn eerste voornaam. Niemand die hem gebruikte of ook maar kende. Clemens was zijn roepnaam, verkort tot Clem. Een olijkerd voegt er een kwalificatie aan toe: Clemens non papa, niet de paus. Zo heette immers een Vlaamse musicus uit de zestiende eeuw, bekend ondermeer om zijn driestemmige bewerking van de Souterliedekens. Clemens was toen een gebruikelijke pausennaam. Veertien zijn er geweest. De laatste, Clemens XIV, heeft in 1773 de jezuïetenorde opgeheven. Wie intrad met die naam had iets goed te maken.

Onze Clemens, geboren in Denderhoutem op 23 december 1920 als zevende van acht, groeit op in een boerenbedrijf. Vader is vooral een paardenfokker. Wanneer Clem de leeftijd bereikt om het middelbaar onderwijs te beginnen, neemt moeder resoluut de zaak in handen: "Al twee van mijn zoons zitten op de paardenfokkerij, onze Clem zal studeren en een ander beroep uitoefenen. Voortaan blijft hij uit de stallen". Zij laat haar zoon inschrijven op het Sint-Aloysiuscollege in Ninove voor de Latijns-Griekse humaniora. In 1936 stapt hij over naar ons Sint-Jozefcollege te Aalst. Hij verlaat de retorica met een meer dan behoorlijk resultaat. Op 7 september 1940 heet novicemeester Paul Croonenberghs hem welkom op het tweejarig noviciaat te Drogenen. Na de eerste geloften blijft hij ter plaatse, toen de normale gang van zaken. Hij studeert klassieke filologie. In 1944-47 vinden wij hem in ons filosoficum te Egenhoven. Hij behaalt er de licentie. Voor de gebruikelijke stagetijd mag hij terugkeren naar Aalst. Toezicht wordt aangevuld met lessen Aardrijkskunde.

In 1949 is hij rijp voor de theologie in Leuven waar hij eveneens de licentie behaalt, en met brio, 80 %. Intussen heeft bisschop Nicolas Kujur hem tot priester gewijd op 24 augustus 1952. Na een kort ministerschap opnieuw in Aalst, volbrengt hij het derde en laatste vormingsjaar in Münster (Westfalen, Duitsland) onder de bekende instructor Otto Pies. De laatste geloften zal hij afleggen in Turnhout op 3 februari 1958. Zijn opdracht aldaar: godsdienstles in zes klassen, gekoppeld aan geestelijke begeleiding van de leerlingen. Zijn oversten hebben in die verstandige en nuchtere medebroeder iets méér gezien. In 1958 krijgt hij de aanstelling tot rector van het O.-L.-Vrouwecollege Antwerpen. Dat duurt tot 1964. In de loop van dat jaar wordt hij gepromoveerd tot rector van het Collegium Maximum, ons grote studiehuis te Heverlee. Tevens is hij provincieconsultor, raadgever van pater provinciaal, tot 1967.

De jaren zestig zijn een bewogen tijd. Nogal wat jonge medebroeders treden uit. Het basisvertrouwen in de Kerk en in de samenleving wankelt. Clem Coppens is een rector 'sui generis'. Helemaal geen alwetende en handige bedrijfsmanager, maar een vriend, ook van zijn studenten-scholastieken. Zij waarderen in de eerste plaats zijn eerlijkheid en zijn rechtvoerde-vuist spreken. Dat komt vooral tot uiting in zijn toespraken, gelegenheidswoordjes en preken. Hij bezit een eigen taal, overeenstemmend met die van de Bijbel. Zoals Jezus spreekt in zijn parabellen, met beelden uit de natuur en het boerenleven. Clems landelijke afkomst en vertrouwdheid met bomen, planten, bloemen en dieren zijn hem bijgebleven tot het einde, en dat zowel in zijn dagelijkse bezigheden, zijn spreektrant en zijn geloofsbeleving die hij aan anderen doorgeeft.

In 1967, het jaar dat hij Heverlee verlaat, leeft hij zich uit als operarius in het college te Antwerpen. Alweer in zijn eigen, onnavolgbare stijl. Deze levert hem een pak vrienden op. Daar ook start hij met het (be)geleiden van gezins- en bijbelkringen, wat geleidelijk zijn specialisme zal worden. In 1968 vat hij een lang verblijf aan, tot 1985, als de eerste overste van het bezinningscentrum 'Godsheide', een nieuwe stichting, of juist, de voortzetting van het opgedoekte retraitshuis te Alken. Het fris aandoende gebouwencomplex, ontworpen door de befaamde architect Des-

sauvage, ligt midden in een uitgestrekt stuk braakland. Twee duurzame verwezenlijkingen staan op zijn naam: de aanleg van een prachtige tuin. Keuze en plaatsing van planten en bomen, bloemenperken, graspleinen en wandelpaden, het is zijn werk. Zijn tweede realisatie: het samenstellen en inrichten van een aangepaste huisbibliotheek. Door zelfstudie is Clem uitgegroeid tot een gedegen bijbelkenner. Bovendien volgt hij aandachtig het kerkleven, de nieuwste uitgaven van boeken en tijdschriften op een gevarieerd gebied: andere godsdiensten (speciaal het jodendom wegens zijn rol in het Oude Verbond), wetenschap in verband met de geloofsleer, spiritualiteit in de ruimste zin van het woord, zonder dichtbundsels en romans te veronachtzamen. Kortom, een ongemeen rijk bestand, ten dienste van generaties retraitanten. Zijn apostolaat via talloze bijbelkringen, waaraan ook vaak niet-katholieken deelnemen, draagt een eigen cachet. Vóór Vaticanum II gold de regel en gewoonte: de priester neemt het woord en de gelovigen luisteren gedwee. Het is al een uitzondering wanneer er een onverlaat een vraag durft stellen. Niet zo bij Clem. De gewijde woordvoerder stapt van zijn schavotje af en neemt plaats in de groep. Wat tegenwoordig als een vernieuwde aanpak doorgaat: de leken krijgen het woord, leren te spreken over hun geloofsovertuiging en wagen initiatieven voor te stellen inzake het verder reilen en zeilen van de Kerk, binnen en buiten hun parochie, dat is bij Clem schering en inslag. Wat niet wegneemt dat, wanneer hij aan het woord komt, aller oren zich spitsen. Hij hééft iets te zeggen. Velen bewonderen zijn vrijmoedigheid als hij het heeft over zijn eigen zoeken naar de waarheid, zijn twijfels en vragen, en hoe hij telkens vrede vindt bij de levende verrezen Heer. Ook als de canonieke termijn van zijn overste

Ook als de canonieke termijn van zijn overste

Ook als de canonieke termijn van zijn overste

Ook als de canonieke termijn van zijn overste

zijn verstreken is, blijft Clemens in Godsheide. Hij zet er zijn priesterwerk voort tot in 1985. Dan verhuist hij naar het toenmalige Sande-rushuis in Antwerpen. Van daaruit wordt hij aalmoezenier van het rusthuis De Hazelaar in Kontich en leeft daar in een aanpalend huis, enigszins als een eremiet: onvermoeibare studie, werk in de tuin, pastoraal in de instelling en begeleiding van groepen.

Van aalmoezenier wordt hij met de jaren inw-nend patiënt, vooral na een ingrijpende hart-operatie. Eind november 2010 verhuist hij naar Heverlee maar verschijnt daar, kortademig en verzwakt als hij is, zelden onder zijn medebroeders. Op de vraag of hij nog terug denkt te keren naar Kontich antwoordt hij met opgestoken duim: "Nee, van hieruit hemelwaarts." Daags daarop, zondag 9 januari 2011, overlijdt hij in het bijzijn van de verpleegster die hem juist zijn middagmaal brengt. Meer dan wat hij allemaal gedaan heeft, blijft ons zijn persoon bij, zoals ten overvloede blijkt uit getuigenissen bij zijn uitvaart:

"Hij leerde ons het leven zelf te beluisteren. Alles gaat eerst door het zintuiglijke. In de tuin werken was voor hem een groot genot. En vermoedelijk vond ook zijn beeldrijke taal daar haar oorsprong. Clem gaf de voorkeur aan geloven boven geloof. Het bij elkaar horen van al het bestaande was voor hem de sluitsteen. Is dat inzicht eenmaal geopenbaard, dan kom je er niet meer van los. Je kan je rug rechten, want geloven doe je met handen en voeten, voornamelijk door verantwoordelijkheid op te nemen voor de zwakkeren. Toch waren Clems trouw en zorg voor de traditie en de Kerk altijd aanwezig. Zijn grote leidraad bleef de Bijbel zelf. Over de jaren heen heeft hij ons altijd begeleid langs de paden die hierin zijn ingeschreven. Spijtig dat hij zijn verrijkende inzichten nergens heeft neergepend, tenzij in de honderden notities, in verzorgd handschrift,

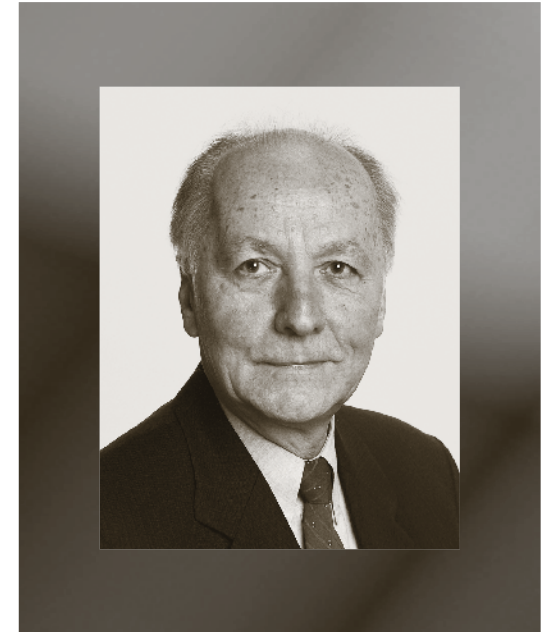
in de marges van zijn evangelie-uitgave." Een ander getuigenis: "Soms werd hij begrepen, soms was hij veeleer een bron van verwarring. Ook een bron van nieuwe inzichten die perspectieven openden. Deze tegenstelling was niet zo verwonderlijk, omdat voor hem geloven bestond uit steeds opnieuw twijfelen en toch terugkeren naar de unieke kern van ons geloof. Die prachtige parel geborgen in een schrijn dat wij Kerk noemen. Ze kan weliswaar verstikkend werken. Maar tegelijk is ze een verkwikkend tankstation op de lange weg die wij in onze geloofsbeleving afleggen. Dat in de huidige situatie het schrijn het zwaar te verduren krijgt, kan niet schaden aan de kostbare parel die het omsluit. Aldus 'de Clem'." Of terwijl hij een vriend helpt een boom uitspitten: "Je moet naar de diepte gaan, wil je wortel en kluit eruit krijgen."

"Ongemerkt liet hij me toe om zelf mijn geloof vorm te geven, gedragen door het evangelie maar los van beperkende dogmatiek. Na zijn vertrek uit onze gespreksgroep bleef ik pater Coppens regelmatig bezoeken en waren wij op stap, hetzij naar ziekenhuis, cardioloog of tandarts. Telkens slaagde hij erin, een aanknopingspunt te vinden met het geloof of de Bijbel. Of hij zadelde me op met een of andere bedenking of visie die mij dan lange tijd stil hield. Zelfs als wij in de cafetaria van het ziekenhuis mattentaart verorberden, vond hij nog de mogelijkheid om te zeggen dat die 'zogenaamde mattentaarten' een flauw afkooksel waren van die welke zijn moeder in Denderhoutem bakte, met de kermis een oven vol, en trok hij een parallel, tussen twee happen in, tussen het eenvoudige en onwankelbare geloof van zijn moeder en de complexe analyses van hemzelf. Het was trouwens een innemende parallel, die plots een Clem toonde die ik nog niet kende, de vriendelijke zoon van boerenmensen, vergroeid met de natuur en al haar

gaven, en die het geloof heel eenvoudig benaderden."

Een laatste getuigenis: "Ik ontmoette pater Coppens voor het eerst in Herkenrode, waar hij sprak over het boek Job. Het werd meteen een verrassende openbaring. Zijn taal en stijl, wat hij zegde en hoe hij het zegde, spraken mij erg aan. Zijn visie op God, mens en leven opende voor mij een totaal nieuw vergezicht. Zijn ironiserende manier van spreken vond ik bijzonder aangenaam. Hij was 'anders dan de anderen'. Een poëet en een taalkunstenaar, met dat licht sarcastische en relativerende trekje, zowel naar zichzelf als naar anderen toe. Hij nam mij mee in zijn progressieve kijk op wie God was, op godsdienst, Kerk, mens en leven. Hij beluisterde mijn vreugde en mijn verdriet, en ging mee in de seizoenen van mijn leven, discreet en integer. Zo'n dertig jaar vergezelde hij mij op mijn levensweg. Deze unieke mens, mij door God gegeven, vergeet ik nooit en blijf ik dankbaar voor altijd."

Opgelost zijn alle vragen en zorgen omtrent dit aardse bestaan en over het hiernamaals. Clem Coppens is 'vernieuwd en herschapen', zoals het gedicht van Ida Gerhardt op zijn bidprentje zegt.

PATER JOZEF VERSCHAFFEL
(1927-2011)

Jozef Verschaffel werd geboren op 22 maart 1927 in Evergem-Belsele, hartje Oost-Vlaanderen. Zijn temperament is duidelijk Oost-Vlaams: gul, gemoedelijk, werklustig, toegankelijk voor de evenmens, zelf vol belangstelling voor wat die evenmens interesseert of beroert. Thuis is hij de derde van vijf. Een groot gezin, oefenschool voor sociale betrokkenheid. Wanneer vader wordt benoemd tot schoolhoofd te Wommelgem, verhuist het gezin daarheen. Het merendeel van zijn jeugd heeft Jef daar doorgebracht.

De humaniora volgt hij, met succes, aan het Sint-Barbaracollege Gent. Hij leert er de jezuïeten kennen met hun kwaliteiten en tekorten. Op 7 september 1946 treedt hij tot de orde toe in het noviciaat te Drongen. Hij blijft ter plekke om in het junioraat het kandidaatsdiploma klassieke filologie te behalen. Aangezien hij wegens een zwakke gezondheid vrij-

gesteld is van legerdienst begint hij zonder uitstel in 1950 aan twee jaar filosofie in Leuven. Tussen filosofie en theologie last de Sociëteit een stageperiode in, bedoeld om de jonge ordegenoot te laten rijpen en om na te gaan tot welk dienstwerk hij het meest geschikt is. Deze stage brengt Jozef door deels in Turnhout in de vorm van toezicht bij de grote internen, deels op het Sint-Jan Berchmanscollege Brussel, met toezicht van de leerlingen, plus enkele lessen godsdienst en fysica. Theologie volgt hij in Leuven 1956-1960. De priesterwijding door bisschop Emiel Desmedt heeft er plaats 10 augustus 1959. Zodra hij in Leuven vrijkomt kan hij meteen het derde proefjaar aanvangen, een soort voortgezet noviciaat, nu als priester. Hij doet dat in Wépion, bezuiden Namen, onder leiding van instructor A.Dethiou. De laatste geloften op 2 februari 1962 zal hij afleggen in Brussel.

Opvallend normale vormingsjaren waarmee hij klaarkomt in 1961. Zijn priesterapostolaat kan van wal steken. Het speelt zich af op twee plaatsen: Sint-Jan Berchmans Brussel tot 1991, Heverlee 1991-2011, met een onderbreking: een verblijf in Dijlehof 2001-2007. Vooral die dertig jaar in Brussel wekken onze aandacht. Het doet zich zelden voor dat een jezuïet dermate honkvast blijft. Jefs priesterapostolaat bevat twee samenlopende aspecten: leraar en minister. Elke gemeenschap heeft, naast een overste (rector) ook nog een minister. Deze behartigt de materiële belangen van de gemeenschap: voedsel, kleding, huisvesting, ook zorgt hij voor eventuele gasten, dagorde, enzovoort. Zijn taak als leraar komt straks ter sprake. Je kunt er nog een derde dimensie aan toevoegen: die van zieke en hulpbehoevende. Deze beslaan voor Jef de jaren 2004-11 eerst in Dijlehof, daarna in de ziekenboeg van Heverlee. De twee (drie) functies vermengen zich in een hogere functie, het priesterschap. Con-

creet verscherpt zich dit laatste tot het toedienen van de sacramenten, de preekbeurten, en sporadisch recollecties en het leiden van retraites. Ondermeer aan priesters, onder wie Anton van Wilderode. Een overdruk leven, zegt u, een volgepropte agenda? Inderdaad, wij beseffen niet hoe hij het klaarspeelt, jaren aan een stuk, steeds met de glimlach en een vonkje humor wanneer het wat teveel dreigt te worden.

Voeg er bij: vanaf 1965 tot '91 de kerkprefectuur met daaraan gekoppeld, zijn optreden als koördirigent, eerst van de sopranen en alten, nadien, bij het wegvallen van Luk De Hovre, van het volledige 'Brusselse Knapenkor'. Op dat punt heeft hij een reputatie hoog te houden. Later in Heverlee kan hij 's avonds op zijn kamer genieten van klassieke muziek, wat getuigt van een fijn besnaarde ziel.

Het leraarschap is voor Jef een blijde en tevens ernstige zaak. De Duitse filosoof Kant moet ergens gezegd hebben: "Ohne Enthusiasmus wird niemals etwas Grosses in der Welt geleistet" (er is in de wereld zonder enthousiasme nooit iets groots verricht). Dat enthousiasme bezit hij in een meer dan gewone graad. Niet alleen bezit hij het, het werkt ook aanstekelijk. Zijn vroegste opdracht: leraar van de toenmalige vierde Latijns-Griekse, de oude 'grammatica media', nu prozaïsch het derde jaar LG genoemd. (Wat hij aan humanisme, of juist, aan 'humaniora' (meer menselijkheid) meegeeft is zoveel rijker en dieper. Op die leeftijd zijn knapen daar erg gevoelig en ontvankelijk voor. Tal van oud-leerlingen zijn vol lof over hem en zijn lessen. Bij hem, zeggen ze, was er altijd die mildheid, die charme, die persoonlijke aanpak en kennis van elke leerling afzonderlijk. Hij brengt in toepassing die wijze pedagogische spreuk: "Wil je Jantje Latijn leren, leer dan eerst Jantje kennen en dan pas Latijn". Met zijn 'cura personalis' was Sint Ignatius er ook niet ver naast "Onze klasleraar, onze vriend, die

ons een warm hart toedroeg" getuigt een oud-leerling namens de talloze anderen.

In februari 1973 overlijdt de geroutineerde poësisleraar Leo Vandekerkhove en wordt Jozef Verschaffel benoemd tot zijn opvolger. De nogal saaie grammatica wijkt voor de edele dichtkunst; en wel geschreven door de grote geesten die Hellas en Rome hebben voortgebracht. Hele passages uit Vergilius, de grote zanger van het Avondland, kent hij rats vanbuiten. Tijdens de vieruur koffie kan hij vaak zijn reciteerdrang niet stuiten. Ignatius heeft het over 'proeven en smaken van binnenuit'. De heilige heeft het over geestelijk gedachtengoed. Jef past de spreuk toe op Latijnse verzen. Hij leert ze van buiten ('savoir par coeur' zeggen de Fransen) en verplicht er ook zijn leerlingen toe. Later zijn ze hem daar echt dankbaar voor, een schat voor het leven. In de Griekse les vraagt hij hetzelfde voor bepaalde passages uit het Lucasevangelie. Godsdienstonderricht van opzij. Als er één vak is dat in de poësisklas aan bod komt, is het wel onze moedertaal, het Nederlands, en wel in zijn subtielste vorm, de gedichten. Correct en met zwier gehanteerd verleent het in het meertalige Brussel het bewijs van beschaving. Onze Jef is zich daar terdege van bewust.

Leraar zijn bevat meer dan lesgeven. Denk aan het voorbereiden van die lessen, de repetities, het huiswerk corrigeren, de persoonlijke remediëring en de eindeloze vergaderingen ("De hemel, een plaats waar niet vergaderd wordt", aldus de meeste leerkrachten). Tussendoor en wanneer de week voorbij is, kan Jef zich volop geven aan zijn tweede taak: minister van de gemeenschap. Zodra hij kan, haast hij zich naar de keuken bij Jef de kok; of naar de poort bij portier Julien; naar de econoom; naar de chef van de onderhoudsploeg; of gewoon naar de stad om, meestal per auto, de nodige boodschappen uit te voeren. Jarenlang, zelfs tijdens

de vakanties, heeft hij zich van die routinekarweien zorgvuldig gekwet. Wie schatte er de omvang van?

Zo komen wij stilaan bij datgene wat in pater Jef het diepste ligt: bij de religieus. De talloze preken, eucharistievieringen, bezinningen en retraites hebben wij al gemeld. Een typische anekdote. In een lerarenvergadering wordt er heftig gedebatteerd over wat ze kunnen doen om de jeugd een degelijke opvoeding te bezorgen. Alle vakken kunnen daarvoor dienen, zelfs Grieks of wiskunde, en de parascolaire activiteiten zoals sport (fair play), toneel (optreden voor een publiek) enzovoort. Op een bepaald moment komt Jef tussenbeide: "Maar bidden wij soms voor onze leerlingen?" Waarop een ogenblik stilte volgt, verbroken door de moderator: "Een interessante vraag!" Achteraf bekeken: plots was er iets 'diep gedokens' bij hem te voorschijn gekomen.

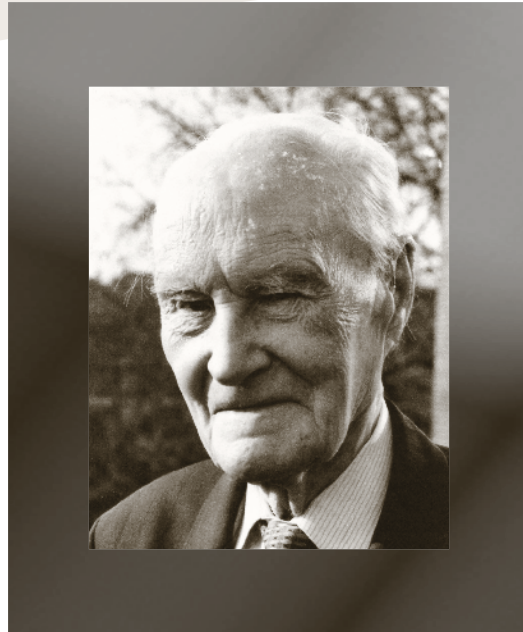
De diepere dimensie blijkt vooral nadat de ziekte hem heeft getroffen. Een eerste voorteken doet zich voor tijdens een groepsvakantietrip te Freudenstadt in Duitsland. Ineens valt hij bewusteloos neer op straat. Hij komt vlug bij. Voortaan behelpt hij zich met medicamenten. Hij hervat zijn bezigheden van minister in Heverlee. Opnieuw velt hem een lichte hersentrombose. Het lijkt veiliger hem van zijn taak te ontheffen. In 2001 gaat hij wonen in Dijlehof Leuven. Een paar jaren functioneert hij normaal, tot hem in 2004 een tweede hersenbloeding treft. Zij verlamt hem in een aanzienlijke graad. Voortaan is hij voor alles zwaar gehandicapt. Het spreken gaat moeizaam. Hij is veroordeeld tot een rolstoel, door een ander voortgeduwd. De verpleging brengt hem in 2007 naar de ziekenboeg in Heverlee, waar hij een uitstekende verzorging krijgt ('de oud-minister van het huis') te midden van zijn medebroeders.

Tot een volledige uitschakeling van zijn fysie-

ke gestel gedoemd, blijft hij zichzelf. Wat hij innerlijk geleden heeft, kan niemand precies achterhalen. Iets staat vast: geen enkele klacht komt over zijn lippen. Rustig en gelaten, een beetje scheef, zit hij in zijn rolstoel, nu en dan zijn hand hoog opheffend, vanwege een minimum aan bewegingsnoodzaak. Bij bezoek licht zijn geest even op, al is het soms amper voor een paar ogenblikken. Als tijdens de mis de officiërende priester langs komt om hem de communie te geven, is hij vaak in een zachte slaap gedompeld. Hij moet wakker getikt worden. Dan kijkt hij recht naar de Hostie en antwoordt hij op het "Lichaam van Christus" van de priester met een kloek en duidelijk "Amen". Op 11 februari 2011 is pater Jozef Verschaffel zacht uitgedoofd. Zeker is er verdriet in ons hart om het verlies. In onze herinnering blijft hij leven als de dienstbare medebroeder, de gelovige priester, de kunstzinnige humanioraman, de hartelijke mens. Vreugdevoller dan een wazige herinnering is het besef van de huidige werkelijkheid, zijn gelukkig leven bij God. Wat zo naïef en mooi beschreven staat in het beroemde middelnederlandse gedicht, door de overledene vaak voor zijn leerlingen toegelicht :

Egidius, waer bestu bleven?
Mi lanct na di, gheselle myn!
Nu bestu in den troon verheven,
Claerre dan der sonnen scijn
Alle vreucht es di ghegheven!

Dit In memoriam is grotendeels schatplichtig aan de homilie van P. Rik Imberechts in de uitvaartdienst.

PATER ALBERIC VAN CUTSEM (1911-2011)

Er zijn twee hoofdredenen waarom pater Albéric van Cutsem, lid van de Noord-Belgische jezuïetenprovincie, onlangs overleden in Sint-Pieters Woluwe, voor velen van ons niet of nauwelijks bekend is.

De eerste reden is die van zijn verblijven in Zwitserland en Frankrijk, waardoor hij van ons weg groeide. Van 1945 tot zijn afsterven woonde hij niet in de Vlaamse provincie. Evenmin verscheen hij, wegens zijn zwakke gezondheid, op provinciedagen of jubilea.

De tweede reden, beslissend de laatste veertig jaar: zijn leeftijd. Op enkele maanden na bereikte hij honderd jaar. De derde van drie jongens, is hij geboren te Antwerpen op 27 november 1911, reken uit. Hij volgt de Latijns-Griekse humaniora aan het O.L.Vrouwecollege 1923-29. Het Frans, zijn moedertaal, is nog altijd de voorgeschreven voertaal voor het secundair onderwijs in heel Vlaanderen. In

1929 studeert hij te Namen een jaar klassieke filologie voordat hij intreedt in het noviciaat te Arlon op 23 september 1930. Trouwens, er zijn wel meer Vlamingen die daar het noviciaat volbrengen. Pas in 1935 wordt de provincie gesplitst in een Noord- en een Zuidprovincie. Is het noviciaat eenmaal achter de rug, verhuist hij naar Drongen en legt er de eerste geloften af. Nog werkt hij de begonnen klassieke filologie af 1932-33. In dat laatste jaar begint hij de voorgeschreven stage als surveillant van de kleine internen te Turnhout. In 1934-37 studeert hij te Egenhoven filosofie, wat hem een licentie oplevert. Daarna vertoeft hij in het college te Brussel: klasleraar in een vijfde, nu tweede klas Latijnse. Tussen twee verblijven in de hoofdstad zijn er vier jaar, juist gepast voor de theologie in ons grote studiehuis te Leuven, van 1940 tot 44, let op de datums, volop de oorlogsperiode. Op 22 augustus 1943 ontvangt hij de priesterwijding van hulpbisschop mgr. Carton de Wiart.

Van zijn derde jaar (tertiaat) vinden wij geen spoor in zijn curriculum. Een best mogelijke verklaring is zijn wankelende gezondheid, verergerd door de oorlogsontberingen. Om weer bij te komen trekt hij naar Zwitserland. Van 1945 tot 48 verblijft hij in 'Les orchidées' te Leysin, een bekend preventorium. Ofschoon vreemdeling is hij hulpaalmoezenier van de Zwitserse militairen verzorgd in diverse sanatoria. In 1948 duikt hij op in Wengen (Berner Oberland) en wel in het verpleeghuis 'Arnica'. Officieel is hij 'operarius' (dienstbaar in alle apostolaatsvormen) en tevens aalmoezenier van het kinderkuis Saint-Nicolas.

In 1950 verhuist hij uit Zwitserland naar Frankrijk, meer bepaald naar St.Gervais-les-Bains, haute Savoie, in het huis 'Le joyeux séjour', op twaalf kilometer van de Mont-Blanc. Zijn opdracht: aalmoezenier van het preventorium en begeleidend priester van het lyceum,

gerund door de 'Soeurs de l'Assomption', functie die hij waarneemt tot 1992. Ook modereert hij de Cineclub tot 1970.

Aangezien alle leden geacht worden te behoren tot een bepaalde gemeenschap, komt men de wens van sommigen tegemoet door een geschikte regeling. De provincie-overste staat dan toe dat iemand 'apart' woont. Deze maatregel geldt gedurende drie jaar, telkens hernieuwbaar. Zo geschiedt het ook voor pater Albéric tot 1997, het jaar waarop hij, na nog twee jaar Lyon 1995-97, definitief naar België terugkeert.

Terug naar St.Gervais. Weliswaar hoort hij tot de plaatselijke gemeenschap, maar zelfs hier verkiest hij buitenshuis te wonen als een soort kluizenaar in een apart huisje achteraan in de tuin. Dat samengaan van individueel gedrag en sociaal gevoel blijft hem levenslang kenmerken. Zijn lidmaatschap binnen de Belgische Noordprovincie blijft ongehavend. Bijzonder hartelijk begroet hij de Vlamingen met vakantie. Vaak brengen zij een pak briefwisseling mee uit het afgelegen vaderland. Zo is hij dolgelukkig wanneer pater Bertiau in oktober 1983 zijn religieus jubileum komt meevieren namens onze provincie

Hij treft de jubilaris aan in zijn kluis, aan de ingang van het stadje, 900 meter hoog. Het pensioonaat Ste Clodilde ligt vlakbij, op twintig meter afstand. Graag roept Albéric de herinnering op van Georges Bernanos, met wie hij een gesprek heeft gehad en van wie hij een brief mocht ontvangen.

Zesentachtig jaar oud komt hij aan in het SJ-rusthuis 'La Colombière' te Ukkel. Nog is hij heel flink in zijn broosheid. Zijn glimlach blijft een hoofse elegantie uitstralen. Een ware priester-religieus. Velen heeft hij voortgeholpen en opnieuw moed ingesproken. Dat was vooral te merken in persoonlijke gesprekken, voordrachten en brochures over godsdienst en

catechese. Hij blijft maar theologie studeren. Zacht en discreet, zonder doodstrijd, is hij uitgedoofd op 24 februari 2011.

Op zijn bidprentje lezen wij een tekst van Teilhard de Chardin, die Albéric uiterst dierbaar was: "Wanneer in mijn lichaam, en meer nog in mijn geest, de sleet van de leeftijd zichtbaar wordt; wanneer, hetzij van buitenaf, hetzij van binnen uit, de kwaal opdoemt die de levenskrachten vermindert of wegneemt; op het ogenblik dat ik zal inzien dat ik ziek ben of oud word; op dat moment speciaal dat ik me voel ontsnappen aan mezelf; geef mij, God, te begrijpen dat U het bent – als mijn geloof maar sterk genoeg is – die de vezels van mijn wezen pijnlijk verscheurt om mij naar U toe te halen. O Energie van mijn Heer, onweersaanbare en levende Kracht, U komt het toe om mij te verbranden in de vereniging die ons samensmelt".

BROEDER JAN CAERS (1927-2011)

Het is de Kerstnacht van 1927 in de stille Kempen. In Oosthoven bij Turnhout, verwacht het metselaarsgezin van Henri Caers en Theresia Keuppens de komst van hun derde. Het kerstekind is een zoon en ze noemen hem Jan. Broers en zussen worden een zestal dat goed met elkaar overweg kan. Jan blijft graag herinneringen ophalen aan al hun kattenkwaad op de hooizolder, en vertelt met plezier over het wel en wee van toen, lang geleden, in het dorp waar men iedereen nog kende. Voetballen is zijn passie. De sportuitslagen op zondag mist hij heel zelden. De jonge Jan denkt ook al aan een Godgewijd leven en droomt ervan dienst te bewijzen aan veel mensen.

Op zijn veertiende gaat Jan naar de apostolische school in Turnhout. Hij wordt er aspirantbroeder. Vier jaar lang trekt hij elke dag met een twaalfstal makkers naar de vakschool en behaalt er zijn diploma kleermaker. Jans kunde

helpt velen uit de bange nood. Eerst op het novitiat in Drongen, vanaf 1945, en dan zes jaar in het studiehuis van Leuven. Klanten genoeg daar: ze waren er toen met ongeveer 200 paters en broeders samen. Volgen twee jaren legerdienst met kruipen en andere gepaste manoeuvres om de nakende atoomoorlog te kunnen weerstaan.

In 1954 wordt broeder Jan naar de missiepost gezonden van Lemfu, voorbij Kisantu in de Lage Congo. Samen met Broeder Geerts krijgt hij er de leiding over een weverij. Kort voor zijn vertrek naar Afrika leert Jan nog vlug de weeftechnieken op de vakschool in Ronse. Twee maanden krijgt hij voor een opleiding waar een ander normaal vijf jaar over doet. In Congo weeft Jan blauwe stof voor schooluniformen. Van de onberispelijk witte variëteit maken ze lakens en Congolese rouwkleren. Ook de sisaltapijten van drie centimeter dik vliegen de deur uit. Na een half jaar start hij een kleermakersschool. Cursussen stelt hij op in de plaatselijke taal, het Kikongo. Hij leert hoe men naaimachines uit België moet herstellen. Ook daar, in Lemfu, legt broeder Jan in 1948 zijn laatste geloften af als jezuïet.

In 1963 vertrekt hij naar Popokabaka, in de streek van de Bayaka, om bij een andere broeder automechaniek te leren. Dan leert Jan voor het eerst autorijden en wordt hij heel bedreven in lassen, elektriciteit, waterinstallatie en andere onmisbare nutsvoorzieningen. Ginds bij de Kwangostroom woekert Jan met onvermoede talenten.

Na vier jaar Popo vraagt men broeder Jan om de laatste hand te leggen aan het college 'Ntemo' in Kasongo-Lunda, een dagreis verder. De metserszoon bouwt er een kapel van 20 bij 20 meter. Stroomgeneratoren en elektriciteit hebben voor onze broeder dan al geen geheimen meer. En om de schoolbevolking eindelijk eens van zuiver water te voorzien wordt Jan nu

expert in broncaptatie. Nood doet leren.

Weer drie jaar later verhuist Jan naar Pelende, dieper de Kwangostreek in. Aan een enorme waterbron installeert hij zijn eerste 'water-ram'. Dat ijzeren dier pompt het water wel 220 meter omhoog. De hele streek spreekt ervan. Jan last er ook nog een ander monument in elkaar: een klokkentoren van zes meter in de lucht. Dan terug een jaartje 'moeder in het huishouden', zoals hij zei, in Kasongo-Lunda, en het hele jaar daarop klusjes opknappen in Kingunda vlakbij. Maar in het Congo van 1974 begint het slecht te boteren tussen Kerk en Staat. Negentien Vlaamse missionarissen verlaten het bisdom Popokabaka en ook broeder Jan keert terug naar België.

In de stad Aalst, zien we 'de Jan uit de Congo' meteen in dienst treden van mensen met een verstandelijke beperking. Hij werkt in het Revalidatie- en Dagcentrum 'Levensvreugde', opgericht en geleid door pater Jos Van den Broeck, SJ. Ambtenaren bepalen Jans functie daar als: 'Pre-professionele Monitor'. Na korte tijd weet iedereen wel beter en noemt Jan: 'de Man met de Twee Gouden Handen'. Niets is hem immers teveel en hij lijkt ook werkelijk alles te kunnen. Aangepast meubilair, speciaal ontworpen speelgoed en het voorbereiden van de leerlingen houtbewerking op hun toekomstige taak in een Beschutte Werkplaats. "Twaalf stielen en dertien ongelukken", zou Jan zeggen. Hij wordt op handen gedragen. De mensen van Levensvreugde en broeder Jan met zijn brede lach blijven dan ook vrienden voor het leven.

In 1982 lanceert Pater Arrupe, de Algemene Overste van de jezuïeten, een oproep voor Ethiopië. Men lijdt er honger op grote schaal. Mgr. Gasparini, Apostolisch Vicaris van Awasa in Zuid-Ethiopië, vergezeld van pater Scholtz, directeur van de vluchtelingenorganisatie JRS, komen in april te Brussel om hulp smeken. Eerst gaat Jos Van de Loo, oud-missionaris uit

Congo, het terrein verkennen. Pater Jos trekt vervolgens in 1983, samen met broeder Jan, naar hun nieuwe missie. In hun 'Mobile Medical Team' werken ze samen met vier zusters Franciscanessen en een Amerikaanse lekenhelpster. Wat later komt pater Carlos Depoorter er ook bij vanuit Vlaanderen. Een nieuw avontuur begint. Het wordt af en toe zelfs episch.

Hun eerste opgave is noodhulp verlenen aan 15000 vluchtelingen in acht kampen. Midden in die grote hongersnood staat Jan in de veldkeuken. Met wat afgedankte olievaten knutselt hij een keukenstel met industriële allures ineen. Drie keer per dag kookt men voor 2000 mensen. Zijn grootste kopzorg is de toevoer van water en brandstof. Harder is de verschrikkelijke uitwerking te zien van de honger vooral bij kinderen. Hij telt de rijen van kindergraven die er gedurig bijkomen. Op een dag is Jan verplicht een kind op zijn eentje te begraven: de honger heeft alle anderen te erg versuft om erbij te zijn. Dat tafereel blijft Jan achtervolgen. Zes jaar later probeert hij het uit te schilderen maar kan het werk niet afmaken. Hij becommentarieert die episode ook als 'Mijn onvoltooide schilderij'. Het loopt allemaal toch goed af. Jans inzet krijgt vele mensen terug aan het praten. Een vrouw, ooit een skelet van 27 kg en nu gevoed en genezen, voert voor hem een vreugdedans uit. Kinderen spelen opnieuw voetbal!

In 1985 keren de meeste vluchtelingen terug naar huis. In Ethiopië nemen pater Jos en broeder Jan een ander initiatief. In Gosa, een hooggelegen dorp in de Sidamo provincie, starten ze een geïntegreerd sociaal project van woningbouw, waterwinning, aanplantingen, basisgezondheid en onderwijs. Jan, bouwt er een magazijn, een garage, vier kamers en een hospitaaltje voor tien bedden. Hij timmert de meubels in elkaar. Hij ontwerpt een ingenieuze windmolen die een waterpomp aandrijft, en

plaatst de meest efficiënte waterverwarming door wat buizen vlak langs het hete keukenfornuis te doen lopen: 'duurzame technologie!' Gosa wordt langzaam als een soort modeldorp op de landkaart gezet. Ook de Marxistisch-geïnspireerde regering van Ethiopië staat er van te kijken.

Broeder Jan wandelt daar zielsgraag in Gods wilde natuur. Deze genegenheid wordt hem bijna noodlottig in november 1990 op een afgelegen missie in Dadim. In de dorre, bergachtige omgeving wil hij een morgenwandeling van drie uren maken. Hij loopt 100 meter te ver en belandt in een vallei die hem dieper de wildernis invoert. Het ergste is de dorst die hete namiddag maar Jan zet door tot het donker wordt. Bij maanlicht en onder hyenagelach rust hij wat uit op een boomtak. De hele nacht doolt de kloeke vent rond tot een vroege herder hem op het rechte pad brengt. Gevaarlijk uitgedroogd komt hij 's ochtends thuis: 24 uren vermist.

Jan spreekt ondertussen vlotjes verschillende talen, maar gebruikt ze wel allemaal tegelijk én met een pezig Vlaams accent. Elders kan zo een beperking enkel op wanbegrip en misverstand stoten, maar met Jan heeft de oprechte band der vriendschap toch telkens weer het laatste woord.

In 1993 wordt de missie in Gosa afgesloten en keert pater Jos Van de Loo naar België terug. Broeder Jan blijft. Hij is nu lid van de jezuïetenprovincie van Oost Afrika. Na Gosa vertoeft Jan elf jaar lang in de hoofdstad van Ethiopië, Addis Ababa. Herstellingswerken en installaties gaan hun gewone gang. Dankzij zijn zelfontworpen schotelantenne uit schrootmateriaal kan men via TV alle internationale voetbalcompetities haarscherp op de voet volgen. Scholen in de hoofdstad, het bezinningscen-

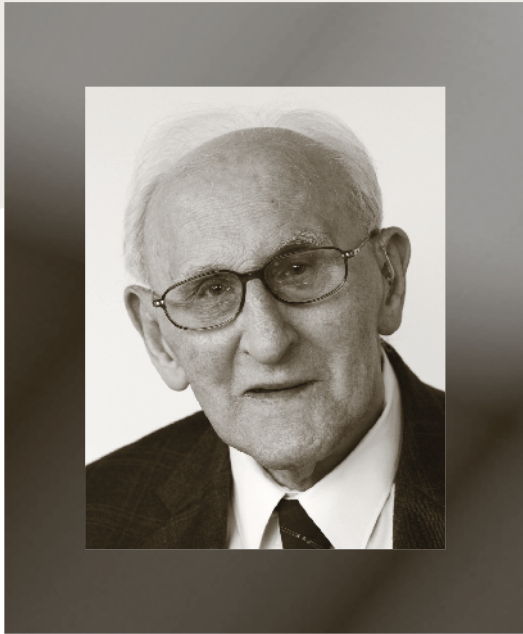
trum in Debre Zeit, berooide families in Addis, iedereen weet 'Brother Jan' te vinden. Ze hebben heel vlug in de gaten dat niets hem teveel is. Tot zijn 76ste ziet men de Kempense kerel vulkanische heuvels beklimmen en in de ijzige lucht bomen snoeien met een loodzware kettingzaag. In 2004 keert ook die onverwoestbare jezuïet naar België terug, tot groot verdriet van velen in Ethiopië, vooral van Zewditu, die veertien jaar Jans trouwe helpster was.

Hij vestigt zich in het jezuïetenhuis van Heverlee bij Leuven. Is er in die gemeenschap iemand die Jan niet helpt met defecte lampen, telefoons, muziekinstallaties, televisies, horloges, of... kledingsstukken?

In 2006 viert broeder Jan zijn jubileum van 60 jaar religieus leven. 'Het is allemaal zo rap voorbij gegaan', zucht hij meewarig maar tevreden. Op die dag vertrouwt hij zijn familie toe dat hij in zijn leven meer dan tien keer een ongeval heeft gehad met bijna fatale afloop: hij valt uit de boom van tante Mie op 15 jaar, en onlangs nog van een ladder van 5 meter hoog; driemaal komt het stuur van zijn rijdende wagen los, de derde keer komt de stuurloze wagen gevaarlijk kantelend over de rand van een vallei tot stilstand; hij loopt verloren in een woestenij; of hij wordt bevangen door ontsnappend gas, kan nog het raam openen en de gaskraan net dichtdraaien vlak voor hij bewusteloos valt. Hij besluit: 'Ik geloof nu echt dat er iemand is die ons beschermt en ons helpt te leven zoals Hij dat wil'. Sint Paulus schreef ook zo iets lang geleden aan een groep christenen in Rome: 'Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus?... Al deze gevaren zijn wij te boven gekomen door toedoen van Hem die ons bemint.'

In juni 2009 wil Jan op vakantie vertrekken wanneer de dokter zijn fatale ziekte ontdekt.

Hij ondergaat de lange behandeling van zware medicijnen met realiteitsbesef en berusting. Jan schrijft familie en vrienden en meldt hen zelf het harde doktersoordeel. Hij besluit zijn korte, indringende bericht met: 'Kome wat komt... Wat kan ik anders doen dan me aanbevelen in uw gebeden en dan maar hopen dat het goed komt?' Woensdag, 16 maart 2011, ontslaapt broeder Jan Caers in het ziekenhuis. Jan, onze broeder, we bewaren uw portret: oeverloos goed; ongeveinsd; altijd gereed om bij te springen waar nodig; gegrond vertrouwen in God en Zijn bewaerengel; uitgaan naar iedereen met die aanstekelijke glinster in uw ogen. Uw eeuwige lach blijft ons hart verwarmen. Zelfs God herhaalt nu voor altijd: 'Al uw talenten heb je meer dan het dubbele doen opbrengen. Kom binnen in de vreugde van uw Heer.'

PATER ALBERT FRENAY (1915-2011)

Albert Frenay werd geboren op 11 september 1915 in Beringen en is overleden op 1 april 2011 in Heverlee. Hij is dus 95 jaren onder ons geweest, een lang verhaal. Bij nader inzien kan het nog best weergegeven worden als een trilogie met drie verhalen die elkaar gedeeltelijk overlappen.

Het eerste verhaal past in het grotere verhaal van de Vlaamse emancipatie. De lagere school doorliep hij in het 'Pensionnat pour Petits Garçons' in Leopoldsburg. Daar werd les gegeven in het Nederlands maar verder was de voertaal Frans. Zeker op het punt van spelling en ontleding was het een veeleisende school. En dat heeft men later kunnen merken, toen Albert leerling werd van het Sint-Jozefcollege te Turnhout, toen nog in de Herentalsstraat. In zijn eerste proefwerk over Franse spelling en taal was hij de eerste, hij, de nieuweling uit een niet-jezuïtische lagere school en een

telg uit een gewoon Vlaams gezin, de zoon van een pasteibakker die overleden is toen Albert nog maar vijftien was. De jonge Limburger zou zich later inzetten voor de culturele ontvoogding van de Vlaamse jongeren en dat zonder afkerig te staan van de toen dominante Franse taal. Hoewel hij later met enige trots placht te vermelden dat ook hij ooit een 'gele kaart' had gekregen: tijdens de 'Franse week' want men had hem betrappt op het spreken van Nederlands. In het college wisselde de voertaal toen nog om de week en daaraan werd strak de hand gehouden. Deze anekdote sluit goed aan bij de verhalen van vele andere scholieren uit die tijd. Toen sommigen van hen later jezuïet waren geworden zouden hun pedagogische bekommernissen zeker door christelijke overwegingen ingegeven worden maar daarnaast ook door de zorg om de Vlaamse ontvoogding. De combinatie van beide motiveringen heeft Albert Frenay en vele van zijn confraters gekenmerkt in een mate die ons nu verwonderlijk moet lijken. Dat was evenwel niet het enige aspect van zijn eigen collegejaren dat hij zich goed en graag herinnerde. Het college was een wereld met strenge maar zinvolle tucht. Hij zou het nooit een 'strafkolonie' hebben genoemd. Er waren toegewijde paters leraars. Er was een haast autarkisch gemeenschapsleven met veel sport, lange wandelingen, een bloeiende fanfare, een collegekoor en collegetoneel, dagelijkse misvieringen en andere uitingen van vroomheid. Het was een 'utopia' dat hij later niet kon en niet wilde vergeten.

Het tweede verhaal is even later begonnen. Pas zeventien jaar oud trad hij in bij de jezuïeten. Een haast natuurlijke beslissing omdat hij een aantal van hen goed had leren kennen en waarderen in het college van Turnhout. Uiteraard studeerde hij in de volgende jaren filosofie en theologie. Maar hij behaalde ook een

kandidatuur in de klassieke filologie waardoor hij bijna vanzelf op zijn beurt als leraar in een college belandde. Eerst enkele jaren in Antwerpen, Gent en Brussel en ten slotte, waar anders, in het hem dierbare college van Turnhout, toen reeds in de Koningin Astridlaan. Hij kende het al een beetje, maar hij zou het nog veel beter leren kennen want hij is er gebleven van 1950 tot 2003. De jezuïeten leggen geen votum stabilitatis af, maar bij Albert Frenay leek het er toch sterk op. Met dat college is hij bijna vergroeid geraakt. Zo dachten anderen over hem, zo dacht hij ook over zichzelf. Zo vanzelfsprekend is de keuze voor het collegewerk nochtans niet geweest. Hij heeft er ernstig aan gedacht om missionaris te worden. Daarvoor was zijn lichamelijke gezondheid wellicht niet sterk genoeg. De Kempen zouden hem een betere biotoop bieden. Daar is hij heel oud geworden en heel actief gebleven, ondanks een hele reeks klachten over zijn gezondheid. Albert is vijfentwintig jaren leraar geweest, dé titularis van het vierde jaar Latijn-Grieks. Nee, zijn aanleg voor spelling en grammatica was niet verzwakt. Met grote vasthoudendheid heeft hij zijn leerlingen een sterke taaltechnische vorming bijgebracht, in de overtuiging dat die nodig was om daarna de studies van de poësis en van de retorica aan te vatten. Ja, veeleisend was hij voor zijn leerlingen. Wonderlijk is dat die hem dat toen en ook nadien niet kwalijk namen, dat die integendeel zijn toewijding en zijn deskundigheid waardeerden. Hij was een overtuigend lesgever, ook als het ging over materies die niet meteen de meest dankbare waren.

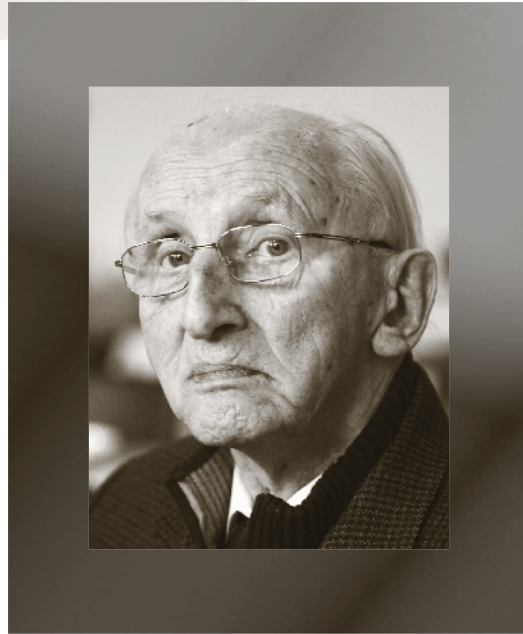
Nu zou men kunnen opmerken dat hij zich heeft tevreden gesteld met een bescheiden opdracht en zijn potentieel niet volledig heeft benut. De eigenlijke sterren van het corps waren immers de leraren van poësis en retorica. Maar dat is vergeten dat een college, en vooral dan een

college met een sterk uitgebouwd internaat, in die tijd een waarachtige gemeenschap kon vormen. Daarin voelden alle medewerkers dat zij hun steentje bijdroegen tot één gemeenschappelijk project. Dat college was dan ook meer dan een reeks klassen die achtereenvolgens werden doorlopen. Het was veeleer een dorp met een eigen sport- en cultuurleven, naast en rond het lesgeven en les krijgen. En natuurlijk met een grote bekommernis om de beleving van de christelijke spiritualiteit. Ook daarvoor heeft Albert Frenay zich ten volle ingezet. Hij was immers niet enkel de leraar van de vakken Latijn en Grieks en van nog andere, maar ook van het vak godsdienst. Hij was een waarachtige titularis die aan zijn leerlingen een volledige vorming wilde aanbieden, een christelijke vorming. Later zijn er op dit punt minder goede tijden aangebroken. Hij heeft sterk betreurd wat hij niet anders dan een verschraling van de godsdienstige vorming kon noemen.

Heeft die schoolgemeenschap van toen een blijvende indruk nagelaten bij haar oud-leerlingen? Was het de moeite waard geweest? Albert Frenay meende daarop bevestigend te mogen antwoorden en voor dat antwoord goede argumenten te hebben. Al tijdens zijn jaren als leraar en nog lang daarna heeft hij zich intens bezig gehouden met 'zijn' oud-leerlingen. Zijn confraters moesten er hem soms aan herinneren dat die oud-leerlingen ook hun oud-leerlingen waren. Hij heeft talloze contacten onderhouden en daarvoor veel administratief werk gepresteerd. Aan zijn bezoekers bood zijn kamer de aanblik van "de typische paterskamer". Overal papieren en documenten, een onoverzichtelijke chaos voor de bezoekers maar een overzichtelijke kosmos voor Albert zelf. Voor hem waren al die papiertjes en papieren de sporen van de vele mensen die ook na jaren bleven behoren tot de gemeenschap van het college. De duurzaamheid van dit netwerk

bleek nog het duidelijkst wanneer oud-leerlingen hun kinderen kwamen aanmelden in het college. Pater Frenay heeft een tweede jeugd beleefd toen hem gevraagd werd de inschrijvingen ter harte te nemen. Met ieder ouderpaar werd omstandig kennis gemaakt. En de leerling-in-spe werd grondig ondervraagd over zijn kennis en zijn motivatie zodat hij wist wat hij moest en mocht verwachten. Vele inleidingen tot het collegeleven en vele rondleidingen in de collegegebouwen heeft hij voor hen verzorgd. De inschrijving werd aldus een ware overgangsritus. Het is te betreuren dat die ritus nu verschaald is en vervangen door het bijna zuiver administratieve gebeuren van de verplichte inschrijving.

Daarop is het derde verhaal gevolgd, een veel stiller verhaal. Albert Frenay is nog vele jaren, tot op hoge leeftijd, een man gebleven met een vinnige geest, een warm hart en een grote vroomheid: een vaste waarde in de gemeenschap van de paters van het college. In 2003 moest hij echter verhuizen naar het rusthuis van Heverlee. Wat dat voor hem betekend heeft, kunnen we moeilijk achterhalen. Maar ook daar is hij nog een aantal jaren sterk aanwezig geweest onder zijn medebroeders. Totdat hij een zware operatie moest ondergaan en bovendien moest ervaren dat zijn geest verzwakte. Op 1 april 2011 is hij overleden. Van hem kan men zeggen dat hij de dienaar is geweest van een Meester die groter was dan hijzelf. De trouwe dienaar en ook de blije dienaar.

PATER ANATOLE DE CONINCK (1923-2011)

Pater Anatole De Coninck werd geboren te Brussel in de schaduw van het koninklijk paleis van Laken op 30 maart 1923, als tweede in een familie van acht kinderen. Hij volgde Grieks-Latijnse humaniora in het toen nog Franstalige Sint Jan Berchmanscollege. Hij trad in bij de jezuiten in Drongen op 7 september 1942. Na zijn noviciaat en junioraat werd Anatole naar Nijmegen gezonden om er drie jaar filosofie te studeren en wellicht ook om zijn Nederlands wat bij te werken. Van september 1948 tot juli 1952 liep hij stage als surveillant en leraar op het Sint Barbaracollege in Gent. In zijn derde jaar theologie werd Anatole priester gewijd in Leuven op 24 augustus 1955. Daarna was hij, van september 1956 tot 1958 opnieuw in Gent, als tucht prefect op de lagere school. Zijn laatste vormingsjaar, het zogenaamde derdejaar, bracht hij door in Oostenrijk.

Na die lange vorming werd Anatole naar Oost

Congo gestuurd als surveillant en leraar in het college van Bukavu. Dat college was toen nog een elitair "blank college" dat rechtstreeks afhing van de Vlaamse Provinciaal van de jezuiten. Maar dat zou niet lang meer duren. Na de onafhankelijkheid van Congo, eind juni 1960, en de woelige periode die daarop volgde, werd het "Collège Notre-Dame-de-la-Victoire", omgedoopt tot het "Collège Alfajiri" (Swahili voor "zonsopgang"). Het werd een degelijk vormingscentrum voor de lokale bevolking, een complex dat weldra uitgroeide tot twee grote lagere scholen en een middelbare school met alles samen meer dan 2000 leerlingen. Anatole zou er meer dan veertig jaar blijven. Die veertig jaar Bukavu werden enkel onderbroken door een gedwongen verblijf van enkele maanden in Kikwit in 1967. Het college van Bukavu werd toen bezet door het huurlingenleger van Jean Schramme. Dat was slechts één van de wederwaardigheden die het college en zijn bewoners moesten doormaken.

Tijdens die jaren in Alfajiri is Anatole een monument geworden waarvan de leerlingen een onvergetelijk indruk bewaarden. En dat niet enkel vanwege zijn lange, "slanke" gestalte en vanwege zijn kunst om, drijvend op het water van het meer, een boek te lezen. Hij getuigde van zijn diep geloof door de toewijding waarmee hij aan de jongere leerlingen onderwijs en onder meer lessen godsdienst gaf. Voor de leerlingen en voor de confraters van het college is Anatole echter legendarisch geworden als meester-knutselaar. Hij kon zowat alles herstellen en had op een of andere manier altijd het nodige materiaal voorhanden. Zijn kamer was een warboel waarin alleen hij alles kon terugvinden. Knutselen was evenwel meer dan een persoonlijke hobby. Het was een noodzaak. Er moest in Bukavu en omstreken veel hersteld worden en technici waren heel zeldzaam. Dit heeft hem ertoe gebracht aan vele

jongelui een technische opleiding te geven. Daarmee heeft hij hun dikwijls een broodwinning bezorgd en aan de hele streek een dienst bewezen die niet minder belangrijk was dan de academische vorming die meer in de traditie van het college lag.

Anatole was zeer gehecht aan de Kivu en zijn bewoners. Wij hoorden hier over die streek spreken als over een landschappelijk paradijs, maar ook als over een broeihaard van onlusten en miseries. De beproevingen die de bevolking daar heeft doorgemaakt deden Anatole pijn. Ze hebben hem ertoe gebracht zich onvermoeibaar te wijden aan de hulpverlening aan de armen in de omgeving, waaronder in de eerste plaats de gedetineerden in de gevangenis van Bukavu. Een treffend voorbeeld van de voorkeur voor de armsten van de armen. Daar ging hij iedere zondag de eucharistie vieren, daar heeft hij velen geholpen dankzij de relaties die hij in de streek had opgebouwd.

Heel pijnlijk was dan ook dat hij na veertig jaar het college en de streek moest achterlaten wegens de verzwakking van zijn gezondheid. Een eerste hersenbloeding dwong hem terug naar huis, naar de gemeenschap van Heverlee. Daar ontpopte hij zich, ondanks zijn handicap, als een levendig lid van de gemeenschap. Hij voltooide er het boek waaraan hij lang had gewerkt: *La Phénoménologie de la Grâce*. Hij was dus niet alleen een meester-knutselaar. Totdat hij door verdere hersenbloedingen in grote mate verlamd geraakte. Deze laatste beproeving heeft hij met nederigheid en zelfs met humor verdragen. Hij is vredig overleden op 4 juni 2011.

PATER PAUL VANDERGHOTE (1922-2011)

Paul Vanderghote werd geboren in Ieper op 6 juli 1922 als oudste van vijf kinderen. Drie daarvan gingen in op een religieuze roeping. Dat was geen toeval. De omgeving waarin Paul opgroeide was doordrongen van een oprechte vroomheid. Dat was zo in het gezin en in de familie van Paul, in de kring van zijn opvoeders en medeleerlingen op het Sint-Vincentiuscollege, in zijn jeugdbeweging en in zijn vriendenkring. Het Roomse leven was toen het heel Rijke Roomse Leven. Paul heeft dat nooit ervaren als beklemmend, ook al was hij naar eigen zeggen geen brave Hendrik. Integendeel, hij heeft daar veel geleerd. Hij heeft er onder meer zijn pedagogische idealen van overgehouden: een college met toegewijde leraars die ook opvoeders waren en met een matige studiebelasting die veel ruimte liet voor allerlei activiteiten naast de lessen. Voor toneel bijvoorbeeld. Daarvan heeft hij de vor-

mende waarde nooit meer vergeten. Van zijn collegejaren heeft hij ook vrienden voor het leven overgehouden. Twee daarvan zijn samen met hem in 1940 ingetreden bij de jezuïeten. Het regime van het noviciaat en van de eerste jaren van studie was toen hard, ten gevolge van de ontberingen van de oorlogsjaren en ook van een niet heel oordeelkundige ascese. Begin 1943 brak in Drongen een epidemie van longaandoeningen uit. Paul was een van de slachtoffers. Deze ziekte en de daarop volgende lange herstelperiode leidde tot een grillige studieloopbaan: drie jaren filosofie hier en daar (Wépion, Leuven), twee jaren klassieke filologie hier en daar (centrale examencommissie, Namen). Genoeg om deze intellectueel begaafde jonge man voor te bereiden op het leraarschap. Die studie en zijn andere talenten zouden van hem een van die leraars maken die de faam maakten van de jezuïetencolleges. Vanaf 1950 verliep zijn opleiding, nu in de theologie, op een meer normale manier. Op 24 augustus 1953 werd hij priester gewijd en in 1954 begonnen zijn vele jaren als leraar op de colleges van, achtereenvolgens: Antwerpen, Gent, Turnhout en opnieuw Gent. En dat tot in 1987. Zo kennen wij hem het best: als een begenadigde leraar met een zwak voor Latijn-Grieks en voor poëzie met een voorkeur voor Guido Gezelle. Daarom liever titularis van de Poësis dan van de Retorica. Het is onthutsend te merken hoeveel kennissen en vrienden hij toen al heeft gemaakt en hoe scherp de herinneringen zijn die hij aan hen bewaarde. Vele van zijn oud-leerlingen, oud-collega's, confraters en vrienden hebben zijn grote gave van de "ontmoeting" mogen ervaren. Hij was een man om van te houden. Het ene leidde tot het andere: hij heeft talloze stukjes geschreven, homilieën, meditaties, woordjes bij bijzondere gelegenheden, gedichtjes, netjes opgeslagen op zijn harde schijf.

Gewaardeerd was hij ook binnen de gemeenschap, de "provincie", van de Vlaamse jezuïeten. Een jezuïet had toen vele confraters en die vormden haast een microkosmos waarin alle leden voor zowat alles terecht konden. Velen van hen heeft hij persoonlijk gekend. Vanaf 1971 placht hij zijn pedagogische opdracht te combineren met die van overste van de communiteit in Turnhout en in Gent. Hij stond bekend als een zorgzame en minzame overste, als een begeleider. Daarom werd hij in 1990 rector van het grote huis van Heverlee, dat een aantal actieve maar ook een groeiend aantal zorgbehoevende confraters herbergde. Ziekenbezoek en het verzorgen van uitvaarten werd daar zijn eerste prioriteit. En daarom werd hij in 1995 overste van het bejaardenhuis Dijlehof in Leuven. In zijn beknopte autobiografie horen we deze zo positief ingestelde man bij deze gelegenheid een zeldzame klacht uiten. Met de gasten en het personeel kon hij heel goed opschieten. Jammer genoeg vond men het nodig om beslag te leggen op de Pinksterkapel, die in feite een multifunctionele ruimte was, voor de inrichting van een dagverblijf. Daarmee verdween een belangrijk stuk van de infrastructuur voor de religieuze, culturele en sociale animatie van het Dijlehof die hem zo nauw aan het hart lag. Er waren nog tegenslagen te verwerken. Zijn gezondheid ging achteruit. In 2006 werd hij herhaaldelijk opgenomen in het ziekenhuis en opnieuw in 2010, dit keer voor een nefaste ziekte. Vele van zijn familieleden had hij overleefd. Op 9 juli 2011 heeft hij zich stilletjes bij hen gevoegd.

PATER ROBERT DEJANS (1928-2011)

Robert Dejans werd in Brugge geboren op 24 augustus 1928 als tweede van vijf kinderen. Zijn vader was aannemer, zijn moeder huisvrouw. Met de leden van dit gezin en met zijn vele neven en nichten is hij altijd hecht verbonden gebleven. Hij volgde de Latijns-Griekse humaniora op het Sint-Lodewijkscollege te Brugge. Omdat hij daar geen blijk gaf van steile academische ambities, meenden sommigen hem de intrede bij de jezuïeten te moeten afraden. Na een onderhoud met Pater De Clippele, toen een befaamde retraiteleider, is hij dan toch ingetreden in het noviciaat te Drongen, op 7 september 1948. Die stap heeft hij zich nooit beklagd. Tot op zijn laatste dagen in de palliatieve zorgen van Sint-Augustinus is hij er dankbaar om gebleven. Dat wilde hij tijdens zijn uitvaart uitdrukkelijk laten vermelden. Hij volgde het klassieke studiecursus van de jezuïeten in Leuven, drie jaren filosofie en

vier jaren theologie, met tussendoor twee jaren klassieke filologie en enkele jaren als leraar en surveillant in het college van Turnhout (1955-1958). In 1961 werd hij priester gewijd, volgde daarna, in 1962-1963, het zogenaamde derde vormingsjaar in Wépion om ten slotte, op 2 februari 1964, zijn laatste geloften af te leggen.

In de periode 1963-1965 was hij nog gedurende enkele jaren minister in het college van Gent om daarna te verhuizen naar het Xaveriuscollege van Borgerhout. Daar is hij onafgebroken gebleven tot aan zijn overlijden, meer dan 45 jaar, alsof hij zoals een monnik een "votum stabilitatis" had afgelegd. Dat is beter te begrijpen als men weet welke weinig opzienbarende maar niettemin centrale functies hij daar heeft uitgeoefend. In de gemeenschap van zijn confraters is hij lange tijd van dienst geweest als subminister en minister: een geknipte opdracht voor iemand met zijn organisatievermogen en zijn aandacht voor de kleine dingen. Naar buiten toe werd hij meer bekend als de medepastoor (vanaf 1971) en als de pastoor van de Xaveriusparochie (van 1981 tot 2006). Hij was een buitengewoon trouwe pastoor die met grote volharding, en met de steun van een kleine groep fidele medestanders zijn stilaan krimpemde en vergrijzende parochie overeind hield en die als voorganger graag zong en liet zingen, zelfs nog toen zijn gehoor aangetast was, wat niet altijd hielp om de juiste toon te vinden. Maar dat namen de aanwezigen er graag bij.

Voor velen was het dan ook een verrassing dat die soms schaars bezette kerk barstensvol liep voor zijn uitvaart. Deze toeloop herinnerde de aanwezigen eraan dat deze toegewijde priester de achting van velen had afgedwongen en ook zeer gewaardeerd werd buiten zijn eigen gemeenschap en buiten zijn eigen parochie. Hij bekommerde zich om gezinsgroepen en om

Encounter Vlaanderen. Hij begeleidde daarbij veel vrouwelijke religieuzen.

Dat Bob een plichtsgetrouwe priester was en tevens een geboren organisator, heb ik persoonlijk mogen ervaren toen wij enkele jaren geleden samen een vakantie gingen doorbrengen in zijn geliefde Thorenc, een dorpje met meer verleden dan toekomst als "station thermale" in het departement van les Alpes-Maritimes. Bob deed daar al sinds jaren dienst als hulp van de eigenlijke pastoor in de kleine kerkjes van de wijde omgeving. Daar placht hij met enkele gezellen te verblijven in de steeds meer verwaarloosde pastorie waar het behangsel van de muren viel en een boom zijn takken door de muren boorde. Meer had hij echter niet nodig: een pastorale opdracht, enkele mensen om zich heen en de stille, ruwe natuur van die bergstreek om verre wandelingen in te maken. Want goed wandelen, dat kon hij nog tot op hoge leeftijd, met een plezier dat hij graag aan anderen wilde meedelen. Die enkele mensen om hem heen waren met velen toen zij hem kwamen gedenken bij zijn uitvaart. Hij had ze tot in de puntjes voorbereid. Dat deed hij met alles. Hij wilde daarmee uitdrukking geven aan zijn dankbaarheid om de genaden die hem, als "kleine man" zoals hij zichzelf noemde, te beurt waren gevallen.

Een vrije bijdrage vanwege alle familieleden en kennissen die deze uitgave ontvangen, is hartelijk welkom (richtprijs: 6,00 euro).
Te storten op:
435-2059281-51 van "Lessiusvereniging",
Koninginnelaan 141, B-1030 Brussel,
(IBAN: BE75 4352 0592 8151 - BIC: KREDBEBB)
met vermelding:
'In Memoriam SJ 2011' reeds ontvangen.

Verantwoordelijke uitgever:
Frans MISTIAEN SJ
Koninginnelaan 141
1030 BRUSSEL
jesuits.flanders@jesuits.net

Redactie van de bijdragen:
Paul VANDERGHOTE SJ (†)

Guido DIERICKX SJ
Prinsstraat 17
2000 ANTWERPEN

Ludwig VAN HEUCKE SJ
Koninginnelaan 141
1030 BRUSSEL

Foto IHS – monogram
Rik DE GENDT SJ
Pastorie St Paulus
9300 AALST

Coördinatie
Walter FABRI SJ
Drongenplein 26
9031 DRONGEN

NOVEMBER 2011

